

Organologia

Codi: 100637
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500240 Musicologia	OB	2	1

Professor de contacte

Nom: Jordi Ballester Gibert
Correu electrònic: Jordi.Ballester@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No hi ha prerequisits.

Objectius

L'assignatura proposa una aproximació als instruments musicals, a la seva classificació, a les seves característiques i a la seva història.

Objectius:

- Conèixer els principals corrents d'estudi relacionats amb l'organologia.
- Conèixer els principals sistemes de classificació dels instruments musicals.
- Reconèixer els trets bàsics de les diferents famílies d'instruments.
- Situar les diferents famílies d'instruments en el seu context sociocultural i històric.

Competències

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Identificar el funcionament i evolució històrica dels instruments musicals.
- Identificar i contrastar les diferents vies de recepció i consum musicals en la societat i en la cultura de cada època.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer i apreciar les manifestacions musicals de les cultures no occidentals, tradicionals i de l'àmbit popular i urbà.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi daquesta per evitar les projeccions etnocèntriques
2. Comunicar per escrit, amb correcció, precisió i claredat argumentals i terminològiques, els coneixements adquirits, tant en l'àmbit de l'especialització com de la divulgació musicals.
3. Demostrar coneixements bàsics de les metodologies de recerca en el camp de l'organologia.
4. Determinar els principals conceptes relacionats amb l'organologia, així com el seu vocabulari propi.
5. Identificar i situar els principals instruments musicals dins les manifestacions musicals de les cultures no occidentals, tradicionals i de l'àmbit popular i urbà.
6. Identificar i situar en el consum musical de cada època i en cada cultura els instruments musicals corresponents.
7. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
8. Integar els coneixements adquirits en l'elaboració de textos sintètics i expositius adequats a l'àmbit comunicatiu acadèmic i d'especialització.
9. Preparar exposicions orals correctes sobre una matèria analítica i adequar-les al nivell i les expectatives de l'audiència o grup.
10. Ubicar les principals tipologies d'instruments musicals en el context històric correcte.
11. Utilitzar el vocabulari i les eines bàsiques que permetin descriure i transmetre els coneixements adquirits mitjançant presentacions orals de contingut musicològic efectives i adaptades a l'audiència.
12. Valorar i utilitzar les principals fonts documentals i arxivístiques relatives als instruments musicals.

Continguts

I- L'organologia i la classificació dels instruments musicals:

1. Concepte d'instrument musical.
2. Concepte i abast de l'organologia.
3. Concepte i finalitat de les classificacions d'instruments musicals.
4. Metodologies i sistemes de classificació.
5. Classificacions d'instruments musicals a Occident. La classificació Hornbostel-Sachs.
6. Classificacions d'instruments no occidentals.

II- Els instruments musicals: característiques, entorn sociocultural i desenvolupament històric. Aproximació a l'estudi de l'organologia a través d'exemples de diferents èpoques (de l'Edat Mitjana al segle XXI):

1. Instruments de corda
 - 1.1. Tipus arpa
 - 1.2. Tipus cítara
 - 1.3. Tipus llaüt
 - 1.4. Tipus lira
2. Instruments de vent
 - 2.1. Instruments de bisell
 - 2.2. Instruments de llengüeta
 - 2.3. Instruments de broquet

3. Instruments membranòfons

4. Instruments idiòfons

5. Els electròfons

Metodologia

Les classes de l'assignatura alternaran exposicions / explicacions del professor amb exercicis que els alumnes duran a terme de manera individual o en grup i que seran objecte d'exposició oral; també es realitzaran col·loquis i/o debats a partir de lectures realitzades prèviament pels alumnes. En funció de la disponibilitat econòmica del Departament es convidaran especialistes en la matèria a realitzar conferències sobre temes vinculats amb l'assignatura.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
classes magistrals	24	0,96	4, 5, 6, 10, 12
col·loquis a classe	9	0,36	1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12
conferències (en funció de la disponibilitat econòmica del departament)	3	0,12	4, 5, 6, 10, 12
Tipus: Supervisades			
Exercicis en grup a classe i la seva presentació oral	6	0,24	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
Exercicis individuals a classe i la seva presentació oral	6	0,24	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12
Tipus: Autònomes			
Estudi personal	50	2	1, 3, 4, 5, 6, 10, 12
Lectura de llibres	28	1,12	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12

Avaluació

Activitats d'avaluació*:

- Exàmens teòrico-pràctics sobre els continguts generals de la matèria [les dates exactes dels exàmens es fixaran a principi de curs]. (pes global en la qualificació final: 80%)
- Qüestionari, examen específic o ressenya escrita sobre el contingut d'un llibre proposat a classe -aquest exercici s'haurà de lliurar al finalitzar el tercer mes de classe [la data exacta del lliurament es fixarà a principi de curs]- (pes global en la qualificació final: 10%)
- Participació a classe -amb intervencions orals i exercicis de format reduït (individuals i en grup)-. (pes global en la qualificació final: fins a un 5%)
- Assistència a classe -només es tindrà en compte si l'assistència és igual o superior al 80% dels dies de classe presencial- (pes global en la qualificació final: fins a un 5%)

[*Al llarg del curs es fixarà el dia i l'hora de revisió per a les activitats d'avaluació escrites que serà presencial i que, en en qualsevol cas, no serà posterior a quinze dies des de la realització de l'examen o des del lliurament de l'escrit avaluable].

Reavaluació: En el període de reavaluació fixat per la Facultat, els alumnes que no hagin superat l'examen parcial de final de semestre podran demanar ser reavaluats únicament d'aquesta part (el pes de la qual representa el 55% de la qualificació final).

Definició de "No avaluable": Es considerarà "No avaluable" l'alumne que lliuri menys d'un 50% de les evidències d'aprenentatge.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència a classe (com a mínim el 80% de les classes presencials)	5 % de la qualificació final	0	0	1, 4, 5, 6, 7, 10
Examen parcial a meitat del semestre	25% de la qualificació final	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 12
Examen parcial al final del semestre	55% de la qualificació final	1,5	0,06	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12
Lectures breus i realització de colloquis i debats a classe sobre les lectures	2'5 % de la qualificació final	0	0	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12
Realització d'exercicis en grup a classe	2'5 % de la qualificació final	0	0	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12
Ressenya (o qüestionari) sobre el contingut d'un llibre proposat a classe	10% de la qualificació final	21	0,84	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12

Bibliografia

Bibliografia sumària

(la bibliografia específica de cada tema serà tramesa al llarg del curs)

A- Classificació dels instruments musicals:

HORNBOSTEL, E. M. von - SACHS C., "Classification of Musical Instruments" The Galpin Society Journal XIV (1961), p. 3-29. (traducció catalana de M. Antònia Juan: Butlletí de la Societat Catalana de Musicologia III (1995), p. 97-117; i traducció castellana de la mateixa autora: Nassarre XIV/1 (1998), p. 365-387).

KARTOMI, M. J., On Concepts and Classifications of Musical Instruments (Chicago & London: University of Chicago Press, 1990).

B- Els instruments musicals: característiques, entorn sociocultural i desenvolupament històric:

B1- Fonts:

AGRICOLA, M., Musica instrumentalis deutsch (Wittenberg, 1528-29; 1545)[Hettreck, W. E. (trad. i ed.) The Musica instrumentalis deutsch of Martin Agricola (Cambridge: Cambridge University Press, 1994)].

BAINES, A. C., "Fifteenth-century Instruments in Tinctoris's De Inventione et Usu Musicae" The Galpin Society Journal III (1950), p. 19-26.

MERSENNE, M., Harmonie Universelle (Paris, 1636-37 /R. R. E. Chapman, La Haia: Martinus Nijhoff, 1957 / Facsímil, Paris: Centre National de la Recherche Scientifique, 1975).

PAGE, C., "Fourteenth-century Instruments and Tunings: a Treatise by Jean Vaillant? (Berkeley Ms. 744)" The Galpin Society Journal XXXIII (1980), p. 17-35.

PEDRELL, F., Emporiocientífico e histórico de organografía musical antigua española (Barcelona: Imp. Juan Gili, 1901).

PRAETORIUS, M., Syntagma Musicum II: De Organographia (Wolfenbüttel, 1618 / R. D. Z. Crookes; Oxford: Clarendon Press, 1986).

ROBERT-TISSOT, M., "Johannes Aegidius de Zamora Ars Musica" Corpus Scriptorum de Musica XX (1974).

ROUSSIER, P.-J. (ed), Textes sur les instruments de musique au XVIIIe siècle (Genève: Minkoff, 1972).

VIRDUNG, S., Musica Getuscht (Bâle, 1551 /R. Cambridge: Cambridge University Press, 1993).

B2- Obres generals sobre organologia, acústica i instruments musicals:

BAINES, A. C., Historia de los instrumentos musicales (Madrid: Taurus, 1988).

BAINES, A. C. (ed), The Oxford Companion to Musical Instruments (Oxford: Oxford University Press, 1995).

BALLESTER, J., Els instruments musicals a la Corona d'Aragó (1350-1500): Els cordòfons (Sant Cugat del Vallès: Els Llibres de la Frontera, 2000).

BENADE, A. H., Fundamentals of Musical Acoustics (New York: Dover, 1976 /R. 1990).

CALVO-MANZANO, A., Acústica físico-musical (Madrid: Real Musical, 1991).

CAMPBELL, M., Musical instruments: history, technology and performance of instruments of western music (Oxford: Oxford University Press, 2004).

DONINGTON, R., La música y sus instrumentos (Madrid: Alianza, 1982 /R.1986). [DONINGTON, R., Los instrumentos de música (Madrid: Alianza, 1962)].

FERNÁNDEZ DE LA GÁNDARA, G. LORENTE, M., Acústica musical (Madrid: ICCMU, 1996).

MAIDEU, J., Instruments musicals (Vic: Eumo, 1995).

MONTAGU, J., Origins and development of musical instruments (Lanham: The Scarecrow press, 2007).

REMNANT, M., Historia de los instrumentos musicales (Barcelona: De. Robinbook - MaNonTroppo, 2002)

SACHS, C., The History of Musical Instruments (New York: Norton, 1940 / R. Mineola : Dover Publications, 2006) [versió castellana: Historia universal de los instrumentos musicales (Buenos Aires: Centurión, 1947)].

TRANCHEFORT, F.-R., Los instrumentos musicales en el mundo (Madrid: Alianza, 1985 / R. 1994).

C- Diccionaris i catàlegs:

The New Grove Dictionary of Music and Musicians (London, 1980 / R. 2001) i The New Grove Dictionary of Musical Instruments (London, 1985).

ANDRÉS, R., Diccionario de instrumentos musicales. De Píndaro a J.S. Bach (Barcelona: Bibliograf, 1995).

BORDAS, C., Instrumentos musicales en colecciones españolas (Madrid: Ministerio de Educación y Cultura - Instituto Complutense de Ciencias Musicales, 1999)

DD.AA., Museu de la Música (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1991)

MAERSCH, K. - ROHDE, U. - SEIFFERT, O. - SINGER, U., Atlas de los instrumentos musicales (Madrid: Alianza, 1994).

D- Revistes:

The Galpin Society Journal

Musique - Images - Instruments

Journal of the American Musical Instrument Society

Altres llibres recomanats que es troben a la Biblioteca d'Humanitats

ARTIGUES, A., - MOREY, J., Repertori i construcció dels instruments de la Colla de Xeremiers catalans a Mallorca (Palma: Universitat de les Illes Balears, 1989).

BACHMANN, W., The origins of bowing (Oxford: Oxford University Press, 1969).

BAINES, A. C., Brass instruments. Their History and Development (New York: Dover, 1976 / R. 1993).

BAINES, A. C., Woodwind instruments and Their History (New York: Dover, 1967 / R. 1991).

BEC, P., Vièles ou violes? Variations philologiques et musicales autour des instruments à archet du Moyen Age (Paris : Klincksieck, 1992).

BURGESS, G., The oboe (London : Yale University Press, 2004).

CARROLL, P., Baroque wind instruments (Aldershot: Ashgate, 1997).

CHAIGNE, A., Acoustique des instruments de musique (Paris: Belin, 2008).

CHEVALIER, C., - van IMMERSEEL, J. (eds), Matière et musique: the Cluny encounter. Proceedings of the European encounter on instrument making and restoration (Cluny, 1999) (Antwerpen: Labo 19, 2000).

DD.AA., Los instrumentos musicales en el siglo XVI (Ávila: Fundación Cultural Santa Teresa - Diputación de Ávila, 1997).

De FERRANTI, H., Japanese musical instruments (New York: Oxford University Press, 2000).

DIAS, M., Instrumentos musicais de Moçambique (Lisboa: Instituto de Investigação Científica Tropical - Centro de Antropologia Cultural e Social, 1986).

EHRlich, C., The piano: A History (Oxford: Oxford University Press, 1995).

FLETCHER, N. H., The Physics of musical instruments (New York: Springer-Verlag, 1991).

FUSTIER, P., La Vielle à roue dans la musique baroque française: instrument de musique, objet mythique, objet fantasmé? (Paris: L'Harmattan, 2006).

HAYNES, B., The eloquent oboe: the history of the hautboy 1640-1760 (Oxford: Oxford University Press, 2001).

HERBERT, T. - WALLACE J. (ed), The Cambridge companion to Brass instruments (Cambridge: Cambridge University Press, 1997).

- HOLMAN, P. (ed), From Renaissance to Baroque: change in instruments and instrumental music in the seventeenth century (Aldershot : Ashgate, 2006).
- HUMPHRIES, J., The Early horn: a practical guide (Cambridge: Cambridge University Press, 2000).
- INGHAM, R. (ed), The Cambridge companion to the Saxophone (Cambridge: Cambridge University Press, 1998).
- KOTTICK, E. L., A History of the Harpsichord (Bloomington: Indiana University Press, 2003).
- LAWSON, C. (ed), The Cambridge companion to the Clarinet (Cambridge: Cambridge University Press, 1995).
- LIBIN, L., American Musical Instruments in the Metropolitan Museum of Art (New York: The Metropolitan Museum of Art, 1985).
- LÓPEZ-CALO, J. (ed), Los instrumentos musicales del Pórtico de la Gloria. Su reconstrucción y la música de su tiempo (La Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1993/R.2002).
- MAY, E. (ed), Musics of Many Cultures (Berkeley & Los Angeles: University of California Press, 1983).
- McGEE, T. J. (ed), Instruments and their music in the Middle Ages (Surrey/Burlington: Ashgate, 2009).
- NELSON, S. M., The violin and viola history (New York: Dover, 2003).
- PINCH, T. J., Analog days: the invention and impact of the Moog synthesizer (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2002).
- REMNANT, M., English bowed instruments from Anglo-Saxon to Tudor times (Oxford: Oxford University Press, 1986).
- REY, J. J. - NAVARRO, A., Los instrumentos de púa en España. Bandurria, cítola y "laúdes españoles" (Madrid: Alianza, 1993).
- ROWLAND, D., Early keyboard instruments (Cambridge: Cambridge University Press, 2001).
- ROWLAND, D. (ed), The Cambridge companion to the Piano (Cambridge: Cambridge University Press, 1998).
- SALVADOR-DANIEL, F., Musique et instruments de musique du Maghreb (Paris : La Boîte à documents, 1986).
- SCHAEFFNER, A., Origine des instruments de musique (Paris: Editions EHESS, 1994).
- SOLUM, J., The early flute (Oxford: Oxford University Press, 1995).
- SPARKS, P., The classical mandolin (Oxford: Clarendon Press, 1995).
- SPARKS, P. - TYLER, J., The early mandolin (Oxford: Clarendon Press, 1982).
- STOWELL, R. (ed), The Cambridge companion to the Violin (Cambridge: Cambridge University Press, 1992).
- THISTLETHWITE, N. (ed), The Cambridge companion to the Organ (Cambridge: Cambridge University Press, 1998).
- THOMSON, J. (ed), The Cambridge companion to the recorder (Cambridge: Cambridge University Press, 1995).
- WATERHOUSE, W. C., The Bassoon (London : Kahn & Averill, 2003).
- WILLIAMS, P., The Organ in Western culture (Cambridge: Cambridge University Press, 1993).